

Zu Sachsenfeld(Žalec) wurde ien kleines Crucifix aus Bronze - Guss gefunden und zwar gelegentlich des Grabens eines Hausgrundes. Die bezüglichliche Crucifix - Form jedenfalls als eine der ältesten Typen hierfür gelten. Auffallend ist daran, die eigenthümliche Umhüllung von Hals und Kopf, auf welch letzterem die Krone ruhet. Das Gesicht ist glatt und bartlos. Man wird kaum fehlgehen, das Crucifix als im 7.oder 8.Jahrh. entstanden anzunehmen. Wenn auch die Arbeit daran als eine barbarische bezeichnet werden muss und sich keine Spur von antiker Kunsttradition daran entdecken lässt, so hat dieses Fundstück entschieden hohen antiquaren Werth. Auffallend ist die merkwürdig schöne grüne Patina mit welcher das Kreuz auf der Vorderseite überzogen ist und die an keiner Stelle irgend welche Beschädigung zeigt.

M.F.
MDZK: št-XIV,1.1888, str.198:Notizen, Riedl.

Fr. Kos :K zgodovini trga Žalca.
ČZN, XI V., 1918.,str. 57-71.

(Sachsenfeld)

Orientacija pravilna. Stoji na pokopališču, na vzhodnem koncu žalskega trga. Pokopališče obstoja od l. 1799. dalje.

Orožen Ign.: Bisthum und Diocese Lavant III. Marburg 1880., Vrečar Rajko: Savinjska dolina. Žalec 193., župnijski arhiv v Žalcu.

Cerkev sestavljajo: zvonik, pravokotna ladja s prizidanima kapelama in zakristijo na levi strani ter pravokotna prezbitenija. Zvonikova streha je laternasta, krita z vitko strešico, prehajajočo v vitko čebuljo, ostale strehe sedaste odn. strešaste, opečne. Gradnja kamenita.

Zunanjščina: Zvonica je od treh strani dostopna in križno svodena. Zvonik je deljen z 2 vidcema v 3 nadstropja, obrobljena sedaj z imitirano rustiko. Line so polkrožno zaključene. Podstrešni videc se boči nad kazališči ure v dve tretinji kroga. Okna v ladji in okni v vzdolžnicah prezbitenije imajo ožje segmentne zaključke, okna kapel so pravokotna, okno v zaključni steni prezbitenije pa trolistno.

Ladji prizidani kapeli sta zaključeni s po 3 stranicami osmerokotnika in desna poživiljena z ogelnimi pilastri in akantovo ornamentiko, leva pa s školjkastimi vdolbinami.

V zunanjščino je videnih več nagrobnikov: 1. Plošča, zgoraj med letnico 18-05 relief zlomljene sveče, pod njim napis v lepi klasicistični majusku-
li: IST IM GOTT FERPLICHTEN DEN 9 X ^{bre}. MARIA IANISSIN GEBORRENE ANDORFER
TROSTE GOTT IHR ARME (relief mrtve glave) SELLE.

2. Plošča Martina Schusche iz l. 1827. Trikotni zaključek z ogelnimi akrote-
riji. Desno spodaj podpis kamnoseka Grilca iz Vitanja.

3. Plošča Ane Sager iz leta 1845. Trikotni zaključek, spodaj podpis I. N. ~~ext~~

4. Plošča Andreja Tschernitscha, slična prejšnji.

Not-ranjščina: Ladja pravokotna. Kor na 2 pravokotnih slopih, križno svoden, ograja v sredi izbočena, krili lomljeni valovito v ozadje. Je iz 2. pol. 18. stol. Ladja je z loki deljena v 4 kapaste dele, od katerih je srednji (tretji) daljši kot ostali in odgovarja slavolokoma stranskih kapel. Kape-line stene poživljajo pilastri, ki nosijo šibek venčni zidec. V prednjem delu imata banjasti svod na sosvodnicah, zaključena dela s po tremi re-brastimi sosvodnicami sta od prednjih svodov oddeljena z lokoma. Kapeli sta iz konca 17. stol. V prezbiterij vodi potlačen slavolok. Prezbiterij je v kotih izpolnjen s poševnimi pilastri in svoden s kupolo (križno), ki ima na vrhu medaljon. Prezbiterij je bil baroki-iran v 2. pol. 18. stol. Tlak je kamenit.

Oprava: Glavni oltar: zidana menza, visoka predela s stopnišastima podstavko-
ma na krilih. Novejši tabernakelj z baldahinom in keruboma. V vdolbini na-
stavka slika, pilastri, steber, nad obhodnima vhodoma kipa angelov. Ogred je
v sredi prekinjeno, na ogredju voluti z angeloma in putta. V nizki atiki
kip MB, zgoraj baldahin z zaveso. Opora za datacijo je letnica 1757 na
sliki. Slika o. pl. 87 + 150 cm, predstavlja skupino svetnikov. Na oblakih
6 svetnikov, ki zavzemajo s svojo višino drugo in tretjo petino od spodaj.
Prostorno so sicer razgibani, toda postavljeni skoraj v eno vrsto. V ospredju
proti kriloma slike klečita 2 bradata svetnika, Kancij in Kancijan v vojaki
opremi, čečadi položeni na obleke. Levi je skoraj v profilu, desni v pol-
profilu. V sredi med njima, prostorno nekoliko v ozadju klečita 2 mučenici,
leva v profilu s pogledom kvišku, desna en face s pogledom navzdol. Prav
na robu slike zadaj še 2 mučenca od katerih so vidne le rame in glavi. Levi
skoraj en face pogled navzdol, desni en face pogled navzgor. Nad skupino

temnomodro nebo, zgoraj med temnimi oblaki rumen trikot z napisom DEUS, odkoder pa-dajo žarki navzdol. Desno spodaj podpis : Val. Metzinger . p. 1757. Kompozicija slike je uravnovešena, skoraj simetrična, razgibana v galaksijah in v držami glav. Ena izmed mučenic predstavlja gotovo sv. Kancijano, druga Anastazijo, eden izmed mučencev Prota, drugi sv. Chrisogona, vendar posameznih figur ni mogoče označiti, ker so brez atributov.

Oltar v levi kapeli je lesen neorenesančen. Slika o. pl. , 105 + 190 cm. Sv. Valentin, v atiki slika Marijinega kronanja. Zada OB(LAK). Je iz 2. pol. 19. stol.

Oltar v desni kapeli je enak opisanemu. Ima v nastavku sliko sv. Jožefa, v atiki sv. Družine. Zada : Oblak

Prižnica z reliefi evangelistov iz Dobrega pastirja je brezpomembno delo sredine 19. stol.

Križev pot: o. pl. 47 + 65 cm. Prej v župni cerkvi. Kaže močne vplive Metzingerja, zlasti v izrazih obrazov in v barvah, a z znatno manjšim znanjem. Osebe na posameznih postajah so komponirane večinoma v krogu, tako da je spredaj Kristus, zadaj pa v krogu razvrščene osebe, včasih tudi v trikotu, vse pa so v razvrstitvi oseb uravnovešene. Krajina in ozadje sta zelo podrejenega pomena. Je iz 2. pol. 18. stoll, Klopki so vzete iz stare župne cerkve

Oprema: V cerkvi je viselo pred vojno 8 slik, od katerih ne nobena ohranjena. Med njimi so bile 3 delo Ioan W. Praxmayerja iz l. 1744.

Zvonik: Preje je imela cerkev zvon Antona Samasse iz Ljubljane z letnico 1841, sedanjí je KID-ov iz l. 1924.

Podstrešje: ni dalo posebnih rezultatov.

Resume: Prvič se cerkev omenja v strassburškem vizitacijskem zapisniku l. 1545. Oblika cerkve, posebno prezbiterija ter gradnja s klesanci kaže na nastanek v 16. stol., verjetno na mnogo pred omenbo v vizitacijskem zapisniku. Obe kapeli sta bili pridani koncem 17. stol. Cerkev je imela do 1. pol. 19. stol. 5 oltarjev, poleg sedanjih še 2 stranska ob slavoločni steni s Praxmayerjevim~~a~~ slikama iz l. 1744. Ladja je imela tedaj še raven lesen strop, sedanji obok je dobila šele proti sredini 19. stol.

Konservatorske opombe: Cerkev je dobro vzdrževana ter ji ne grozi nobena nevarnost.

Dodatek: V talni ~~zid~~ zidec je viden rimski kamen pravokotnega formata, pohorski marmor, ki predstavlja najverjetneje herakleja, ko osvobaja Promet~~ija~~. Preprosto delo je iz konca 3. stol.

J. Curk: Celjska topografija, rkp. str. 62, 62', zapiski 1957. ○

1613. Sept. 6. Obiit diem suum R.D. Michael Šega, Archidiaconus Patri archa-
lis Sauniae Protonotarius Apostolicus, Parochus Sachsenfeldensis et
Praepositus Sodalitatis B.M. Virginis Dolorosae circa horam Vespererum.
Amicus noster sane incomparabilis. Nomen eius describatur in libro vitae
et pars in luce et requie sempiterna. Amen etc.

A. Dimitz: Historische Notizen aus den im Museal-Archive aufbe-
wahrten Calendern des Bischofes Ch. Chrön.

MHVK. November 1862. str. 89.

Podboja, ki stojita na močnih podstavkih, sta okrašena z rozetama med dvema pravokotnikoma, nad tem okrasjem nekaj kapitel, v potlačenem loku se ponovi dvakrat motiv s podbojev, v sredi ojačenje z volutastimi motivom. Nad lokom ravna profilirana greda, trikot med lokom in gredo izpolnjujeta cveta in letnica 17-33. Na krilih nad gredo kotna zaključka s po dvema spiralama. Med dvema oknom levo nad portalom napis na plošči: ANNO 1721 FVNDAVIT HOC BENEFICIUM A:R:D: GEORGIUS RANDL.

V župnišču je bila včasih zbirka 8 portretov žalskih župnikov. Od vseh sta ostala ohranjena edino portret župnika grofa Blagaya (1769 - 1781) p. pl., 70 + 93 cm, upodobljenec sedeč, viden do kolen, obraz en face, s stelesom zasukan na desno, v roki drži odprto knjigo z napisom: Antonius S:R:J: Comes Ursini de Blagay Omissarius et Parochus a Saxenfeld mortuus 12. Marty 1781 Aetat...Suae 42. Portret je močno potemnel. Drugi portret župnika Dularja (1850- 60) o. pl. 70 + 87 cm, upodobljenec sedi na naslanjaču, zasukan v polprofilu, v roki drži knjigo z napisom: Pfarrer zu saChsenfeld, Jakob Duller geboren 1788, Gemald 1855. Desno spodaj: Nager fecit 1855. Včasih so bile v župnišču tudi peči iz zač. 19. stol., ki pa tudi niso več ohranjene.

J. Curk: Celjska topografija, rkp. str. 61, zapiski 1957.

OBRAMBNI STOLP: Jugovzhodno cerkve stoji obrambni stolp, ki tvori v tlorisu tri četrtine kroga, severozapadni nezazidani sektor je tvoril mrež stikalnice obidja na jugu in vzhodu. V prizemlje in nadstropje vodita iz nezazidanega sektorja kamenita portala s potlačenima ločnima zaključkoma, prirezanima na ajdovo rno. V stolpu je več pravokotnih linij, deloma z na ajdovo rno prirezanimi kamenitimi okvirji. V vrhnjem delu je nezazidani sektor izpolnjen z nekakim poševnim pomolom. Od notraj je prizemlje obokano kupolasto, nadstropje pa ima raven lesen strop. Streha je stožčasta. Tudi po slogu spada stolp na začetek 16. stol.

ŽUPNIŠČE: Stoji severozapadno cerkve, je z enim traktom zasukano v zapadno fronto in je na tem mestu zgrajeno deloma na starem obrambnem zidovju. Župnišče je dvonadstropno, severni trakt je na južni in vzhodni steni odprt z arkadami na okroglih toskanskih stebrih; slične arkade na pravokotnih slopih so bile tudi v pritličju, pa so sedaj zazidane. Župnišče je iz začetka 17. stol., notranjščina pa je bila večkrat predelana. V vinski kleti je ohranjen stari ganter z monogramom in letnico; -C W 1620 P S - (Christoph Wollich 1614 - 1660)

Župnišče je bilo do župnikovanja Valentina Predovnika (1825 -50) povezano z lesenim hodnikom na lesenih stebrih z beneficiatno hišo. Omenjeni župnik je zgradil na njegovem mestu enonadstropno poslopje, ki so ga pred par leti podrli.

BENEFICIATNA HIŠA- Je enonadstropna. Nastala je po ustanovitvi Randlovega beneficiata l. 1721, gotova pa je bila l. 1733., ko je bil vanjo vstavljen sedanji portal. Portal nekako v sredini severne fronte, je iz sivega kamna.

Nagrobni spomenik župnika Mihaela Šege iz l. 1609. Prav dober portret z brado v reliefu.

Vel. oltarna slika sv. Miklavža, Bergantova, zelo barvast in dekorativen vtis. Značilen v obrazih, gubanju in kretanjih barvah.

Na Berganta spominja do neke mere tudi fieta na sev. str. oltarju, k č pa je le precej drugačna. Od iste roke v gotovih potezah tudi na Berganta spominjajoč je sv. Lenart v juž. str. oltarju. Zelo dobra slika, vendar tudi tu tipi in obdelava drugi. Kaj ko bi bil mojster kaj v zvezi s Kra-kerjem (?), Bergantove gotovo niso.

Stele, XXXII, 1.8.1925, str. 42-43.

Vel. oltar sv. Miklavž, pl.o. sr. 18. stol. Od daleč sodim na Fort. Berganta. Vsekakor zelo zanimiva slika! Njegove angeljske glavice, njegovo lomljenje gub njegovi nekateri nežni toni, njegova posebno rjava barva spodaj.

Stele, XXI, 28.5.1923, str. 14'

Bergant je l. 1764 naslikal sliko za gl. oltar: sv. Nikolaj. (Orožen).

J. Wastler: Kunst. Lex. str. 183.

An der Pfarrkirche zu Sachsenfeld ist bereits der Thurm umgeändert, neu auf-gebaut und mit einem vierseitigen Pyramidenhelme versehen worden. Nonmehr soll an den Umbau und die Erweiterung der anderen Theile der Pfarrkirche geschritten werden. Diesem Umbau sollen auch die aus der Türkenzeiten stammenden Befesti-gungen um rund um die Kirche zum Opfer fallen. Da sie keinen kunsthistorischen Werth besitzen, erhebt die C.C. gegen ihre Demolirung keine Einwendung. Sie

MDZK: št.III.F.I., 1.1902, str.191, Sitzungsberichte ~~xxx~~
Ref. Wächtler.

MDZK: št.III.F.2.1.1903, str.95, Sitzungsberichte, Hef.
Wächtler.

Die Pfarrkirche in Sachsenfeld sei bereits in Bau begriffen und daher der Antrag der Z.K. auf Erhaltung der Luciakapelle der alten Kirche gegenwärtig mehr berücksichtigt werden könne, zumal dadurch die neue Sacristei zu sehr beengt würde und auch die schlechte Beschaffenheit der Hauptmauern der Luciakapelle eine Verückung derselben unmöglich mache. Es sollen jedoch die Wand und Gewölbedekorationen der Luciakapelle an den inneren Wänden der fast gleich dimensionirten neuen Taufkapelle genau kopiert werden. Die Z.K. nimmt hiervon mit

Bedauern Kenntnis und beschliesst, dagegen kompetenten Ortes entsprechende Vorstellungen zu erheben, da mit der Luciakapelle ein ~~Trachtwerk~~ des Barockstiles preisgegeben werden soll und die hieramtlichen Anträge rechtzeitig (vor mehr als Jahresfrist) gestellt wurden, so dass durch ihre Beachtung der Baubeginn nicht verzögert worden wäre.

MDZK: št. III.F.2, 1.1903, str.195: Sitzungsberichte, Ref. Wächter.

Konservator Wist bezeichnet es als unzweckmässig, Kopien der Skulpturen der demolierten St. Luciakapelle bei der Pfarrkirche in Sachsenfeld in der Taufkapelle der neuen Kirche anzubringen, da sie nicht als Ersatz für die alten Ornamente, deren farbige Ausstattung nicht kopiert wurde, und für die Fresken des Deckengewölbes und das übrige Ensemble der stimmungsvollen Kapelle angesehen werden können. Der Konservator beantragt, dass die bereits angefertigten Abgüsse dieser Ornamente, wenn in einem Museum nicht Raum für sie vorhanden wäre, in der Taufkapelle aufbewahrt werden. Die Z.K. erklärt sich damit einverstanden.

MDZK: št. III.F.4, 1.1905, str.235: Sitzungsberichte, Ref. Hermann.

Konservator Wist berichtet, dass die Verwendung der Kopien der Stukkodekorationen der demolierten St. Luciakapelle der Pfarrkirche in Sachsenfeld in der Taufkapelle der neuen Kirche untunlich sei, da die Dimensionen beider Kapellen gänzlich verschieden sind. Er beantragt daher, von einem derartigen Versuche, der auch kostspielige bauliche Adaptierungen zur Voraussetzung hätte, abzusehen und die Kopien lieber in einer auf freiem Felde zu erbauenden Kapelle unterzubringen. Die Z.K. erklärt sich hiemit einverstanden.

MDZK: št. III.F.5, 1.1906, str.40*: Sitzungsberichte.

Gegen die Abgabe der Kopien der Stuccodekorationen aus der demolierten Kapelle der Pfarrkirche in Sachsenfeld an das Joaneum erhebt die Z.K. keine Einwendungen.

MDZK : št.5,III.F, str.128* - Sitzungsberichte.

Bei dem Neubau der Kirche wurde die Taufkapelle nicht in den Dimensionen der gegen den h. a. Antrag demolierten Liziakapelle aufgeführt, so dass nicht einmal die kopierten Skulpturen aus der Luzziakapelle für die Taufkapelle verwendet werden können. Das alte Kirchenportal, der Hauptportal und die Grabsteine wurden in Neubau aufgestellt, die Seitenaltäre und die Kirchenstühle, deren Wiederverwendung von der Z.K. gleichfalls beantragt wurde, bisher jedoch nicht. Die Z.K. pflegt weitere Erhebungen.

MDZK: št.III.F.6,1.1907, str.113: Sitzungsberichte.

Einrichtung der alten Pfarrkirche. Die Statthalterei teilt mit, dass die Kirchenbänke und der Hauptaltar, letzterer mit neuer Mensa und neuen Stufen in der neuerbauten Kirche zur Aufstellung gelangt. Die alte Seitenalta~~re~~ haben bei dem Auseinandernehmen sehr gelitten, doch ist auch ihre Wiederaufherstellung in Aussicht genommen.

MDZK: št.III.F.7.,1.1908, str.61: Tätigkeitsberichte.

Cerkev v Žalcu se omenja že 1.1256, ko je bila izložena iz arhidiakonata Seunje in je bil Zalec pridejan semostanu v Stični.

Dom in svet 1.1395, str. 663.

(Sachsenfeld)

Orientacija obrnjena, leži v ravni ob robu naselja.

Orožen Ign. : Bistum und Diozese Lavant III. Marburg 1880 ; dr. Avg. Stegenšek: Petindvajset let cerkvene umetnosti v lavatinski škofiji, Žalec, Ljubitelj krščanske umetnosti 1914.; Kovačič Fr.: Zgodovina Lavatinske škofije p. 94 -97 ; Vrešar Rajko: Savinška dolina, p. 194-197; MZK. N. F. XIV. p. 198 in 1903. p. 195, N. F. XXVIII, p.50 (Wist) 1906. p.40 (Wist) ; Zupna arhiva v Žalcu in Galiciji; Kocbek Franc: Zgodovinsko gradivo Žalca, rokopis ; Marolt Marijan: Dekanija Celje II. Cerkvene umetnine izven celjske župnije. Maribor 1932. ; Kos Franc: K zgodovini trga Žalea , ČZN XIV 1918.

Cerkev sestavljajo: pravokotna ladja., prizidani pravokotni kapeli, ena ko široki prezbitarij s posnetima ogloma in na jugu prizidano zakristijo in oratorijem ter pravokoten zvonik. Gradnja je opečna, razen pri zvoniku, cela stavba ometana. Zvonikova streha je opečna, razen pri zvoniku , cela stavba ometana. Zvonikova streha je 8-kotna strana piramidasta, ; ladje in obeh kapel sedlasta, odnosno strešasta, zakristije pultasta.

Zunanjščina: Je držana v nekakšnem psevdorenesančnem slogu, opremljena je s precej natrpanim pročeljem s psevdorenesančnim portalom, in okrašena z imitacijo rustike, močnimi opornimi polslopi, polkrožno zaključenimi velikimi okni in popami pred stranskimi vhodi na vzhodni strani prečne ladje, odn. obeh kapel in na desni strani prezbitarija. Zvonik je v spodnjem delu še star, a opremljen z imitacijo rustike in razčlenjen z zidci, v zgornjem novem delu pa poživiljen z dvojnimi polkrožno zaključenimi linami. Nad kazališči ure so trikotna čela. Na severni strani je vzidan v zvonik portal,

ki je stal preje na severni strani ladje stare cerkve. Na podbojih kanelira korintska pilastri, ob teh ornamentalni krili z mrtvaško glavo in krilato peščeno uro. Ravna greda je bogato profilirana in ornamentirana. Nad portalom je vridana plošča. Zgoraj v segmentem zaključku krog z božjim imenom, pod tem napis: DISE PORTEN DAT LASSEN MACHEN DER EDL VESTE HERRHANS GEORG PILPACH GOTT. V. DEM. H. S. NICOLA. ZV. EREN IM. 1.6.70. IAR. Še višje gori je vridana plošča z letnico 1 + 5 + 1 + 8.

Notranjščina: Pri vhodu kor na slopih in stebrih. V globlji kor in na oglih ladje in kapel ter prezbitarija stoje močni polslopi s prislonjenimi pilastri in močnimi vidci, šibkejši polslopi pa v prezbitariju v zaključnih kotih. Osrednji prostor je svoden s križno kupolo, ostali deli ladje banjasto na sosvodnicah. Levo v prezbitariju je stranski kor z arkadami in balustrado. Vsa cerkev je ornamentalno poslikana od O. Biertija l. 1909. Tlak: cement in šamot.

Oprava: Glavni oltar : kamnita menza (Čamernik 1906), tabernakelj z baldahinom in keruboma je ostanek prejšnjega glavnega oltarja iz l. 1764., a prenovljen. Nad oltarjem slika o. pl. 169 + 295 cm, "Sv. Miklavž", delo Fortunata Werganta. Sredi slike kleči n oblikah lahno v levo obrnjen, belobrači svetnik v modrem talarju, čipkastem koretlju in rožnatem vihrajočem, zato obrobjenem plašču, z mitro na glavi in v molitvi sklenjenimi rokami. Pred njim levo knjiga z jabolki, ki jo drži putto z rdečo tenčico. Drugi putto na desni se skriva pod Miklavžev plašč. Spodaj nosi angel v poltu, odet v zeleno in rjavo ogrinjalo, škofovo palico, z drugo roko pa kaže kvišku. Zgoraj v krogu okoli svetnikove glave tri skupine angelskih glavic. Spodaj na robu angelovega ogrinjala podpis: Wergant pinxit 1764. Barve so svetle, kompozicija uravnovešena, gibanja malo; oblačila lasti srednj figure, so slikana v velikih, dekorativno lomljenih ploskvah. Slika je

izredno bogatem rokokojskem okvirju. Levi stranski oltar: kamenit, kombinacija psevdorenesanse in psevdorokokoja. Kipa sv. Lucije in Jožefa. V sredini kip Immaculate. Desni stranski oltar je kompozicijsko enak levemu. Krasijo ga kipi Lovrenca in Štefana ter v sredini Srca Jezusovega (1927). Prižnica: Marmorirana, bogato razgibana in profilirana, dno in ograja z rokajskimi rezbarijami in reliefi skupine 4 evangelistov z znaki na oblakih, Mozeša in dobrega pastirja. Na strehi, ki je z volutami razgibana, rokokojski medaljoni s putti, zgoraj kip Vere. Prav dobro in lepo ohranjeno delo srede 18. stol.

Križev pot: o. pl. 110 + 140 cm, delo Münchenske delavnice iz 1913.

Orglje: Naraksove iz 1875.

Oprema: V prezbiteriju visi slika ŽMB, o. pl. 95 ⁺ 182 cm, . Pod križem, od katerega je vidno le spodnje deblo in ki je pomaknjen nekoliko v levo, Marija v klečeče-sedeči pozi, s pogledom k višku, v prsih meč, oblečena v belo obleko in moder plašč, opira sinovo truplo s povešeno glavo, omagano levico, desnico pa oprto na njeno desnico. Spredaj leži krožnik z gobo in x napis s križa. Zadaaj skalnata krajina. Zgoraj v oblakih 2 putta, levi drži roki sklenjeni v molitvi, desni je naslonjen z rokami na oblak, oba zreta žalostno na dogodek spodaj. Barve so temne, kompozicija diagonalna od desne spodaj levo navgor. Glavni poudarek je na bolastnih obrazih figur. Okvir je lep rokokojski.

Nasproti slike ŽMB visi slika sv. Lenarta, o. pl. 95 + 182 cm. Na oblaku kleči zasukan lahno desno, svetnik v črni kuti, pod pazduho opatska palica, levico drži k prsim, v iztegnjeni desnici drži konec verige. Pred svetnikom na desni putto v poletu, pogled uprt navgor, v roki drži drugi konec verige. Zgoraj na oblakih 2 putta, ki motrita, prvi sedeč, drugi v poletu

zamaknjenega svetnika. Temna postava svetnika se močno odraža od dokaj svetlejšega okolja. Okvir isti kot pri prejšnji sliki. Obe sliki sta po kompoziciji in obraznih tipih močno sorodni Bergantovim delom, od katerih pa se ločita predvsem po podaji gub na oblačilih. Ker sta tudi okvira slična ~~xxx~~ okvirju slike na velikem oltarju, je prav verjetno, da jih je napravil kak Bergantov učenec pod njegovim vodstvom.

Slika sv. Barbare in Lucije, o. pl. 130 + ca 210 cm. Svetnici stojita na oblakih, zgoraj putto in angelski glavici, prej na oltarju Lucijine ~~ap~~ kapele. Delo slikarja iz l. pol. 19. stol.

Sv. Ana s čitajočo Marijo, o. pl. 55 + 66 cm, tretja četrtina 18. stl.

Monštranca: V medaljonu na nogi je izdolbena označba A-o letnica 1723.

Zgoraj zadaj zlati žarki, spredaj luneta v obliki srca, okrog srebrna ornamentika, vmes reliefi MB, sv. Miklavža in Boga.

Nagrobniki: V stene prezbiterja so vridani od leve k desni sledeči nagrobniki:

1.) plošča 57 + 46 cm, z izdolbeno okvirno črto, v sredi napis: ALDAR LEHEN IN GOTT. DER E:V: HERR MARTIN/MALIGAY. SEIN FR. MARIAGEBORENE SUPNEKN / BESONDERE WOLTHAETER. SAMT IHRN KINDERN/ ABGESTORBEN ANNO 1736.

2) 76 + 180 cm, plastičen okvir, zgoraj v krogu grb, pod grbom letnica 16-60, pod to napisna plošča:

ADM RD NOB AC VENERAB VIR DNS CHRISTIPHOR/ WOLLICH PROTH APLIC AIMAE FRTIS VIRG DOLO/ROSAE CILLEENSIS PRAEPOSIT - PAROCH ET/ COMISSARI, SAXENFELDENSIS HIC TVMVLAT REQUESKIT/ OB, T 23 APRIL RECTORAT HVI, ECCLAE 47 AETAT:/ 74 POST SVAS z DAS PRIMITIAS ANNO zDO CVI ANIMA/ DEO VIVAT- DIES MEI SICUT VMBRA DECLINAVERUNT/ ET EGO SICVT FAENUM ARVI PSAL : 101.

Spodaj mrtvaška glava.

3) 69 + 133 cm, črn kamen brez okvirja. Zgoraj grb, spodaj napis v neenakih vrstah: SISTE VIATOR, ET LEGE: HIC IACET A. R. PRAENOBILIS/ AC

DOCTRISIMUS D. FERDINANDUS DE ROSTERN/ QUONDAM PAROCHUS ET COMISS.^{us}
IN SAXENFELD/. QUI ANNO 1737. 2 MARTII PIE IN DNO OBIIT NIHIL/ NOBIS V. IA-
TORIBUS MAGIS PRODEST QUAM FREQUENS/ MEDITATIO DE NOVISSIMUS : DE QUIBUS
NEMO NIMIS./ PAUCISATIS L^q ITAQUE ASSIDUO MEMORARE NO-/ VISSIMA TUA ET
OMNI MOMENTO MOMENTI MEMENTO./ 1^q COGNITANT.

4) 84 + 179 cm, bel kamen, plastičen okvir, zgoraj poprsje pokojnika, bradato
ga moža v profilu, na glavi duhovsko pokrivalo, v roki knjigo, desno ob
upodobljenemu križu in zavesa. Upodobljenec je z rokami naslonjen na
napisno ploščo : REVERENDVS AC NOBILIS VIR DOMINUS MICHAEL/ SCHEGA. S.
APOSTOLICAE. A SAEDIS PROTONOTHARUIS/ NEC NON. SERENISSIMI FERDINANDI
ARCHIDUCIS/ AVSTRIAE. CONSILIARIUS. PATRIARCHATUS. AQUI-/LELIESIS SAVINAM.
ET. DRAVUM. ARCHIDIACONUS/ AC HUIUS. ET GUETENDORFFENSIS ECCLESIAE PASTOR/
HIC. SIBI LOCUM. QUIESCEDI . IN CHRISTO DELIGIT/ CUI ET OMNIBUS FIDELIBUS
DEFFUNDTIS. SIT. DUES. / OPS. AETERNA QUIES. Spodaj grb, ob grbu letnica
16-09, na spodnjem robu spomenika napis: FUI NON SUM. ESTIS. NON ERITIS.

5) 83 + 169 cm, plastičen okvir, zgoraj v okroglem vencu grb, ob vencu letni-
ca 1. 6.-46, spodaj napisna plošča: REVERENDISSIMO ET VENERABILI VIRO DNO
MICHAELI/ WOLLICH ARCHIDIACONO PATRIARLI VALLIS SAVINAE/ET CAMPI DRAVI
PAROCHO TIBERIENSI FRATRI/ CHARISSIMO FRATERNI AMORIS ERGO HOC MONU/MEN UM
POSUIT ADIR DUS DI IS CHRISTOPHOR/ WOLLICH PROTH AP PAR SAX ANABIEES ET
DECORI/ VALDE IN VITA SUA IN MORTE EQUO NOSUM DIVIS/ IH REG. P. MDCXLVI.

6) 61 + 94 cm, okvir, napis: HIER LIG ICH TODT LEB DOCH BEY GOTT. - IN/
JAHR 1715. DEN 19. APRIL IST AIHERO BEGRABEN/ WORDEN DIE EDLE UND TUGENT SA-
ME FRAU MARIA/ ANNA A MARCHIN GEBORRENE RISERIN IHRES ALTERS. /34. JAHR.
5 TAG, HERRN SIMAN FRANZ. MARCH VER-/ WALTEN ZU SALACK EHE CONSORTIN. GOTT
GEBE/ IHR UND ALLEN CHRISTCLAUBIGEN EIN FROHLICHE/ AUFFERSTEHUNG AMEN. /

Zvonik: Zvonik je v spodnjem delu iz l. 1518, v zgornjem iz let 1903-1906.

Prvotni zvonovi so bili iz let: 1603 (Blaž Somrakh), 1740 (G. B. Schneider) in 1824 (Jurij Steinmetz). L. 1889. je nabavil nove zvonove Samassa iz Ljubljane, sedanji je KID-ov iz l. 1924.

Resume: Žalec se kot kraj prvič zanesljivo omenja l. 1182., župnija sv. Nikolaja pa l. 1260. Gotovo pa je župnija starejša in gre vsaj v 12. stol., saj je bila najverjetneje l. 1256. vtelovljena stišskemu samostanu. Druga cerkev je nastala v začetku 16. stol. (letnica 1518 na zvoniku!) Njena ladja je bila verjetno še ostanek prve cerkve, z lesenim stropom in je bila šele v 18. stol. barokizirana. Za nastanek druge cerkve v zač. 16. stol. govori med drugim tudi nastanek žalskih fortifikacij (turška pustošenja 1471 in 1480!) in tabora okoli cerkve med l. 1499 in 1524. Cerkev je tvorila z obzidjem vred v tedanji žalski trdnjavi poudarjeno obrambno točko. V koliko je bilo na sv. in vzhodni strani obrambno obzidje prislonjeno na razne stavbe, ni mogoče ugotoviti, gotovo pa je južni atrakt župnišča postavljen na staro obzidje. Tako je druga cerkev stala sredi štiristranega, 3 sežnje visokega obzidja, ki je bilo pozneje deloma porušeno, deloma razidano, a je ostalo na južni in deloma vzhodno in zapadni strani cerkve, dokler niso porušili cerkvenih stavb. Na oglih so stali okrogli stolpi, od katerih pa je že l. 1829. stal le še jugovzhodni, medtem ko se je jugozapadni umaknil župnijskemu gospodarskemu oslopju.

Pri tej pravilno orientirani cerkvi so se sledili od zapada proti vzhodu: zvonik, pravokotna ladja s kapelo sv. Lucije na jugozahodni prezbiterij z zakristijo na severu. Prezbiterij je bil ca 1 m ozji od ladje. Zvonica je bila dostopna od vseh strani, zvonik razčlenjen z zidci. Zvonikova streha je bila baročne oblikovana, s čebulo in laterno, a je bila iz l. 1817. V pravokotno ladjo je ~~vzhodni~~ vodil glavni vhod izpod zvonice, na severu

je vodil drugi vhod, čigar portal iz l. 1670. je sedaj viden v severni steni zvonika. Ladjo so razsvetljevala 3 pravokotna okna z lunetami nad seboj, pravokotno kapelo pa pravokotno okno v vzhodni steni. Prezbitrij je bil plitvo zaključen s 3 stranicami osmerokotnika, imel je 3 preprosta okna; enooknačstropna zakristija s stopniščnim prizidkom na zapadu je imel pravokotno okno v pritličju in prvem nadstropju.

Notranjščina je bila preprosta: kamenit tla, svoden kor na 2 stebričih, ob stenah pilastri z dvojnimi venčnim zidcem in banjasti svod na sosvodnicah. Slavolok je bil visok, ožek in polkrožen zaključen. Prezbitrij je bil enako organiziran. Cerkev je bila barokizirana najkasneje v sredi 18. stol. Kapela sv. Lucije: prizidana je bila pred barokizacijo cerkve. Bila je zelo majhna. Krasili so jo korintski pilastri s kapiteli in girlandami. Podolžnici sta bili marmorirani, zadnjo steno pa je krasila naslikana draperija. Banjo z 2 sosvodnicama so krasile freske v medaljonih: sv. Lucija, sv. Notburga in v sredi Bog Oče, ter strogo simetrično razmeščen štuk (akantove vitice). Kapela je nastala po l. 1670., štuk je bil verjetno nekoliko mlajši.

Oprema je bila iz sredine 18. stol. Veliki oltar vejretno iz 1764. Ko je Bergant naslikal oltarno sliko, je imel lep tabernakelj in plastike, posebno v atiki. Stranska oltarja sta bila delana po vzoru glavnega, obe oltarni sliki sta še ohranjeni (Bergantova bližina!). Plastika je bila dragocena. Prižnica in orglje so v sedanji cerkvi. Oltar v kapeli sv. Lucije, je bil iz 19. stol. Križev pot je pri sv. Kacijanu. L. 1898. je bil dvignjen in prenovljen zvonik po načrtih arh. Pascherja. Sedanja stavba je bila zgrajena v l. 1903-06 od Fer. Gologranca. Stara je bila z Lucijino kapelo vred podrt. Od opreme je ostalo edino še: oltarne slike, prižnica, tabernakelj velikega oltarja in stari nagrobniki. L. 1906. je bila narejena menza velikega oltarja, klopi. 1909. ornamentalna slikarija. (O. Bierti), 1913 križev pot,

1930

stranski oltarji.

Konservatorske opombe: Cerkev je v redu vzdrževana.

Dodatek: V zakristiji visi kopija Celovškega Jezusa, o. pl. , povprečno delo iz 1. pol. 19. stol.

V zvonici je še ohranjen stari cerkveni glavni portal. Je kamenit, pravokoten in preprosto profiliran.

Kip Immaculate v zakristiji je iz kapele v Novem Celju. Kip je kvalitetno delo iz ca 1760-70 ter verjetno izdelak Vida Königerja,

Kelih srebrn, pozlačen. Ima šestlistno nogo, ki je na 3 poljih okrašena z monogrami IHS, MRA in IOHP, na treh pa z granatnimi jabolki. Prstan je piščalast, vokošarica je iredno lepo filirgansko delo, sestavljeno iz lističev in 3 angelčkov. Na nogi je napis: 1. M. ADAMUS SCHUPPE PRESBITER 2. PRO SEPULTURA SUA 3. ECCLESIAE LEGAVIT 1574.

Ostala dva keliha sta baročna bogatejši je iz 1. pol. , preprostejši pa iz 2. pol. 18. stol.

J. Curk: Celjska topografija, rkp. st.59 -62 , zapiski 1957.